

ÜLESTÕUSMISAJA III PÜHAPÄEV AD 2022

1Pt 2:21–25 (Hs 34:11–16; Jh 10:11–16)

21 [Selleks te olete kutsutud, sest ka]¹ Kristus kannatas teie eest, jättes teile eeskju, et te käiksite Tema jälgedes.

22 «Tema ei teinud pattu ega leitud pettust Tema suust»;

23 Ta ei sõimanud vastu, kui Teda sõimati; Ta kannatas ega ähvardanud, vaid jättis kõik selle hoolde, kes mõistab kohut õiglaselt;

24 Ta kandis ise meie patud oma ihus üles ristipuule, et meie, olles surnud pattudele, elaksime õigusele; Tema vermete varal te olete saanud terveks.

25 Teie olite ju «nagu lambad ekslemas», kuid nüüd te olete pöördunud oma hingede Karjase ja Ülevaataja poole.

Sissejuhatus

Peetruse esimene kiri on kirjutatud tõenäoliselt Roomas, mida autor ise nimetab Paabeliks (1Pt 5:13), aasta 64 paiku (võib-olla osalt ajendatuna Nero algatatud kristlaste tagakiusamisest). Nii kirja enda järgi (1Pt 1:1) kui kiriku traditsiooni kohaselt on kirja autoriks apostel Peetrus, kes kasutas kirjutajana Silvanust (1Pt 5:12), apostel Pauluse kaastöölist. Viimane aitab seletada nii seda, et kirjal on sarnasusi mõnede Pauluse kirjakohtadega (vrd nt 1Pt 2:6.8 ja Rm 9:32j ning 1Pt 3:1–7 ja Ef 5:22–28), kui ka kirja head kreeka keelt, mis paljude uuema aja uurijate arvates välistavat Peetruse autorluse.

Peetruse kiri algab Kristuses teostunud lunastuse ning sellel rajaneva päästelootuse rõhutamisega (1Pt 1:3–12), millest tuleneb kristlaste kutsumus ütelda lahti oma varasemast kaduvast eluviisist ning saada kuulekuse lastena pühaks, nagu on püha see, kes on nad kutsunud (1Pt 1:13–2:18). Kristlaste kutsumuse juurde kuulub ka valmisolek kannatada – Kristuse enda eeskujul, kes kannatas omade eest (1Pt 2:19–23; 4:1–19). Tõenäoliselt on see seotud puhkenud tagakiusamisestega nii Roomas kui mujal, ka Väike-Aasias, kus asunud kristlased olid arvatavasti kirja esmased adressaadid.

Kolmandas ja viiendas peatükis (pistelisel mujalgi) annab Peetrus mitmesuguseid juhiseid praktiliseks kristlikuks eluks, nii abielus ja perekonnas kui ühiskonnas üldiselt. Eriliselt pöörab apostel tähelepanu kogudusevanematele (preestritele – πρεσβύτερος), keda ta manitseb hoidma nende hoolde usaldatud karja «mitte sunni pärast, vaid vabatahtlikult Jumala meele järgi» (1Pt 5:2), kinnitades neid lootusega, et «kui Ülemkarjane saab avalikuks», siis nad võivad «võtta vastu kirkuse närtsimatu pärja» (1Pt 5:4).

---

¹ EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus salmi algusosa puudub.

Nii karjased kui kari peavad alanduma Jumala käe alla, et saada Tema poolt ülendatud (1Pt 5:6), ning elama alati kainelt ja valvates, teades, et kurat «käib ringi nagu mõirgav lõvi, otsides, keda neelata» (1Pt 5:8). Peetrus kutsub oma lugejaid seisma kindlalt usus, teades, et Jumal on see, kes neid, kes üürikest aega kannatavad, parandab, kinnitab, tugevdab ja toetab (1Pt 5:9j).

Niisiis on Peetruse esimese kirja keskseks sõnumiks julgustus ja lootus, millest need, kes on lunastatud mitte hõbeda ega kullaga, vaid Kristuse kui laitmatu ja puhta Talle hindamatult kalli verega, on kutsutud usus, kuulekuses ja pühaduses elades tunnistust andma. Kristuse kannatused, mille läbi oleme päästetud, on ühtlasi eeskujuks, mille järgimine samuti tunnistab, et tegemist on Tema omadega, sest «neidsamu kannatusi on pandud kogema kogu kristlaskond maailmas» (1Pt 5:9).

Keelelisi märkuseid

Selleks – εἰς τοῦτο – sõnasõnalt: «sellesse».²

Kristus – Χριστός – sõna Χριστός tuleneb verbist χρίω – «võidma», «salvima» – ja tähendab sedasama, mida heebrea מָשִׁיחַ – «Messias», «Võitu».

Kannatas – ἔπαθεν – sõnal πάσχω – «kannatama» – on kreeka keeles tähendusrikas kõlaline sarnasus aramea keele vahendusel heebrea keelest üle võetud sõnaga πάσχα – «paasa».

Eeskuj – ὑπογραμμὸν – sõna ὑπογραμμός koosneb eessõnast ὑπό – «all» – ja verbist γράφω – kirjutama – ning tähendab «ärakiri», «koopia», ka «eeskuj», «näidis».³

Käiksite Tema jälgedes – ἐπακολουθήσητε τοῖς ἰχνεσιν αὐτοῦ – sõnasõnalt: «järgiksite Tema jalajälgi». Sõna ἐπακολουθέω koosneb alalütlevast eessõnast ἐπί ja verbist ἀκολουθέω – «[kellegi] järel käima», «[kedagi] saatma», «[kellegi] järgijaks saama/hakkama».

Ei teinud – οὐκ ἐποίησεν – sõna ποιέω tähendab «tegema», «teostama», ka «looma».⁴

² S.t kannatusse Jumala ja Tema armu nimel ja selle armu märgina: «Sest see on arm, kui keegi südametunnistuse pärast Jumala ees talub viletsust, kannatades süütult. Sest mis kuulsus see on, kui teid süü pärast pekstakse ja teie seda peate taluma? Aga kui te head tehes ja kannatades talute peksu, siis on see arm Jumalalt.» (1Pt 2:19j) Siin võidakse viidata ka veelgi eespool öeldule: «Selline on ju Jumala tahtmine, et te head tehes paneksite vaikima rumalate inimeste arutuse. Elage otsekui vabad, ent ärge kasutage oma vabadust kurjuse katteks, vaid olge nagu Jumala sulased!» (1Pt 2:15j)

³ 1739. aasta Piiblis: «teile tähte jätnud».

⁴ Muuhulgas on siit pärit ka sõna ποιήμα – «teos», «poeem» –, nt Ef 2:10: «Sest meie oleme Tema teos...», mida võiks tõlkida ka: «Meie oleme Tema loome...» või tõeliselt poeetiliselt: «Meie oleme Tema poeem...»

Pattu – ἄμαρτίαν – sõna ἄμαρτία tuleneb verbist ἄμαρτάνω – «märgist mööda laskma», «eksima», «patustama» – ja tähendab «möödalaskmine», «eksimus», «patt», «ülekohus».

Jättis kõik selle hoolde, kes mõistab kohut õiglaselt – παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως – võiks tõlkida ka: «andis end üle sellele, kes mõistab kohut õiglaselt». Sõna παραδίδωμι tähendab «üle andma», «[kellegi kätte] andma», «[kellegi meelevalda] loovutama», «ära andma». Sõna κρίνω tähendab «eristama», «eraldama», «[läbi] uurima», «otsustama», «kohut mõistma».

Ihus – ἐν τῷ σώματι – sõna σῶμα tähistab nii füüsilist ihu kui inimesiku tervikut.

Ristipuule – ἐπὶ τὸ ξύλον – sõna ξύλον tähendab «puu».⁵

Olles surnud – ἀπογενόμενοι – sõna ἀπογίνομαι koosneb lahutamist ja eemaldamist tähistavast eessõnast ἀπό ning verbist γίνομαι – «saama» – ja tähendab sõnasõnalt «eemaldama», «lahutama», «[millestki] lahti tegema», ülekantult ka «[millelegi] surema».⁶

Olete pöördunud – ἐπεστράφητε – sõna ἐπιστρέφω tähendab «[kellegi poole] pöörduma», «[tagasi] pöörduma», «[ümber] pöörduma», ka «[enesesse] pöörduma».

Hingede – τῶν ψυχῶν – sõna ψυχή tähendab eeskätt «hing», samuti «elujõud», ka «elu».⁷

Ülevaataja – ἐπίσκοπον – sõna ἐπίσκοπος – «ülevaataja», «piiskop» – koosneb alalütlevast eessõnast ἐπί ja sõnast σκοπός – «vaatleja», «valvur».

Sisuline analüüs

Peetrus alustab oma esimest kirja meile Jumala poolt Jeesuses Kristuses kingitud uuestisünni ning sellel rajaneva pääste ja igavese elu lootuse meenutamise, rõhutades, et ainus õige vastus Jumala armule on kuulekus tõe ja Jumala tahtele, elu pühaduses, puhtuses ja vennaarmastuses, hoidumine kurjast ja valmisolek teha head isegi siis, kui sellele tasutakse kurjaga ja selle pärast tuleb süütult kannatada.

⁵ 1739. aasta Piiblis: «ülles pu peäle».

⁶ 1739. aasta Piiblis: «piddime pattust ärra sama».

⁷ Võiksime seda nimetada ka teadvustatud eluks: see on «minu elu» koos kõigega, mis selle juurde kuulub (sh püüdluste ja soovidega), mis hõlmab kogu inimesikut.

Kuulekusest Jumalale tuleneb ka valmidus alistuda inimlikule korrale, isegi kui see peaks teinekord vastukarva olema⁸, ning Kristuse eeskujul ja koos Temaga kannatada, kusjuures viimase puhul näitab apostel täie enesestmõistetavusega, et kannatustel ongi mõte ja väärtus eeskätt siis, kui kannatatakse süütult: «Sest mis kuulsus see on, kui teid süü pärast pekstakse ja teie seda peate taluma? Aga kui te head tehes ja kannatades talute peksu, siis on see arm Jumalalt.» (1Pt 2:20)

Peetruse põhjendus on siin äärmiselt lihtne: süütult kannatamine teeb inimese Kristuse sarnaseks, kuna ka Kristus – või õigemini: ennekõike Kristus – kannatas süütuna, alistudes oma tagakiusajatele ning hoidudes igasugusest kättemaksust ja kurjale kurjaga vastamisest: «Ta ei sõimanud vastu, kui Teda sõimati; Ta kannatas ega ähvardanud.» (1Pt 2:23)

Peetrus kasutab siin võimalust siduda kristlaste igapäevane elu kuulutusega Kristuses teostunud lunastusest, kasutades selleks muuhulgas prohvet Jesaja ettekuulutust Jumala kannatavast sulasest, nii otseste kui veidi kaudsemate osundustega:

Js 53:5	Teda haavati meie üleastumiste pärast, löödi meie süütegude tõttu.	1Pt 2:21	Kristus kannatas teie eest.
Js 53:5	Karistus oli Tema peal, et meil oleks rahu, ja Tema vermete läbi on meile tervis tulnud.	1Pt 2:24	Ta kandis ise meie patud oma ihus üles ristipuule, et meie, olles surnud pattudele, elaksime õigusele; Tema vermete varal te olete saanud terveks.
Js 53:6	Me kõik eksisime nagu lambad, igaüks meist pöördus oma teed, aga Issand laskis meie kõigi süüted tulla Tema peale.	1Pt 2:5	Teie olite ju nagu lambad ekslemas.
Js 53:7	Teda piinati ja Ta alistus ega avanud suud nagu tall, keda viiakse tappa, nagu lammas, kes on vait oma niitjate ees, nõnda ei avanud Ta oma suud.	1Pt 2:23	Ta ei sõimanud vastu, kui Teda sõimati; Ta kannatas ega ähvardanud.
Js 53:9	Temale anti haud õelate juurde, kurjategijate juurde, kui Ta suri, kuigi Ta ei olnud ülekohtu teinud ega olnud pettust Ta suus.	1Pt 2:22	Tema ei teinud pattu ega leitud pettust Tema suust.

⁸ «Orjad, alistuge täie aukartusega peremeestele, mitte üksnes headele ja leebetele, vaid ka tujukatele.» (1Pt 2:18)

Js 53:10	Kui Ta iseene on andnud süüohvriks, saab Ta näha tulevast sugu, Ta elab kaua ja Issanda tahteostub Tema läbi.	1Pt 2:23	[Ta] jättis kõik selle hoolde, kes mõistab kohut õiglaselt.
Js 53:11	Pärast oma hingeveeva saab Ta näha valgust ja rahuldust tunda; oma tarkusega teeb mu õiglane sulane paljusid õigeks, sest Ta kannab nende patusüüd.	1Pt 2:25	Nüüd te olete pöördunud oma hingede Karjase ja Ülevaataja poole.

Kristlane on kutsutud järgnema Kristusele sõnasõnalt Tema jalajälgedesse astudes, s.t mitte kuidagi üleüldiselt, vaid Teda väga otseselt järele aimates ja täpselt sedasama teed käies, mida Tema käis. Kuna Kristuse tee oli risti- ja kannatuste tee, peavad ka need, kes Talle järgnevad, kannatama ja risti kandma: «Neidsamu kannatusi on pandud kogema kogu kristlaskond maailmas.» (1Pt 5:9)

Kristus on jätnud omadele eeskuju – vastavat kreekakeelset sõna võib tõlkida ka kui «ärakiri», s.t kristlane peab olema Kristuse täpne koopia, eeskätt süütuna kannatamise ja omakasupüüdmatu heategemise kaudu. Just nii tuleb võtta kõike, mida apostel siin Kristuse kohta ütleb:

- Ta ei teinud pattu;
- Tema suust ei leitud pettust;
- Ta ei sõimanud vastu, kui Teda sõimati;
- Ta kannatas ega ähvardanud;
- Ta [ei otsinud inimlikku õigust, vaid] usaldas ennast ainsa tõeliselt õiglase ja erapooletu kohtuniku – s.t Jumala – hoolde;
- Ta kandis teiste (meie) patud üles ristipuule;
- Ta andis end peksta ja vigastada, et tuua teistele (meile) tervis.

Niisiis on iga kristlane kutsutud ja kohustatud hoiduma patust ja pettusest, sõimust, ähvardamisest ja kättemaksust ning omaenese (või ülduldse maise) õiguse taga ajamisest, elades andestuses, olles valmis ennast teiste eest ja heaks andma ning isegi võõrast pattu ja süüd kandma.

Põhjus selleks on üheselt selge: meie hea Karjane on meid, kes olime «nagu lambad ekslemas» (1Pt 2:25), taas leidnud ja enda ümber kogunud, meid seeläbi hukatusest ning patule surmates igavesest surmast päästes, et võiksime elada õigusele.

Kristus, kes on meie eest kannatanud ja surnud, on meie hingede Karjane ja Ülevaataja. Ta vaatab meie järele, hoolitseb meie eest, varustab ja toidab meid kõige vajalikuga nii siin elus kui igavesti ning kingib meile kord «kirkuse närtsimatu pärja» (1Pt 5:4).

Jutluseks

Ülestõusmisaja kolmanda pühapäeva traditsiooniliseks nimeks on *Misericordia Domini* – «Issanda heldus» või «Issanda halastus». Pühapäeva nimi tuleneb missa vanakiriklikust algussalmist: «Issanda heldus täidab maa, halleluoja. Issanda sõnaga on tehtud taevad, halleluoja, halleluoja.» (vrd Ps 33:5j) EELK Kirikukäsiraamatu jumalateenistuste käsiraamat ütleb pühapäeva teemat sõnastades, et seda nimetatakse ka Hea Karjase pühapäevaks ning selle sõnumiks on nii kuulutus Jeesusest kui Heast Karjasest kui ka Tema jüngrite kohustus Jumala karja eest hoolt kanda.

Pühapäeva vanakiriklikuks Evangeeliumiks (Jh 10:11–16) on Jeesuse tähendamissõna Heast Karjasest, Epistlik (1Pt 2:21–25) apostel Peetruse üleskutse käia Kristuse jälgedes, kes on meie eest kannatades ja meie patte ristipuule kandes andnud meile patuta elu eeskuju ning saanud meie hingede Karjaseks ja Ülevaatajaks. EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi loetakse vanakiriklikku Epistlit ja Evangeeliumi esimesel lugemisaastal.

Esimese lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Hs 34:11–16) on Issanda sõnad endast kui oma rahva tõelisest karjasest, kes hoolitseb oma lammaste eest, päästab nad ja toob tagasi kõikjalt, kuhu nad on pillutatud, parandab haigeid ja haavatuid ning toidab oma rahvast headuse ja õigusega.

Lugemisi ühendavaks sõnumiks on kahtlemata kuulutus Kristusest kui Heast Karjasest, kes on iseennast oma lammaste eest andes päästnud nad surmast ja hukatusest ning toonud kõigile, kes Temasse usuvad ja Talle järgnevad, igavese elu lootuse ja kirkuse. Apostel Peetrus näeb selles aga ka väga selget eeskuju neile, kes tahavad Kristust kui oma hinge Karjast ja Ülevaatajat järgida: nad peavad käima kõiges Tema jälgedes, Teda kogu oma eluga järele aimama, olema sõna otseses mõttes Tema koopia või ärakiri siin maailmas, et kõik, kes näevad nende häid tegusid, võiksid Jumalale au anda (1Pt 2:12).

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Kristus on meid oma ennastandva ristisurma läbi lunastanud. Ta andis tõepoolest kõik, saades meie pärast justkui eimillekski: olles patuta, võttis Ta enda peale meie üleastumised ja süü; ülekohtuselt teotatuna ja kannatama sunnituna jäi Ta tasaseks ja alandlikuks, otsimata ei kättemaksu ega isegi inimlikku õiglust, vaid usaldades ennast täielikult Jumala kui õiglase kohtumõistja kätte, kelle tahtmine oli, et Ta Poeg annaks end ülekohtuste eest.
2. Kristus tegi seda kõike meie pärast. Aga mitte lihtsalt sellepärast, et me vajame seda igavesest surmast ja hukatusest pääsemiseks, vaid selleks, et võiksimme Tema õiguse läbi õigeks tehtuina ning Tema ristisurma kaudu patule surnuina elada uut elu Tema eeskuju järgi ja Tema õiguses. Tema vermete läbi oleme terveks saanud ning

see tähendab otsustavat lahtiütlemist ja lahtilaskmist patust (vt keelelist märkust sõna ἀπογίνομαι kohta) ning Kristuse jälgedes käimist, Tema eeskuju järgimist, kõiges Tema sarnaseks, lausa Tema koopiaks (ärakirjaks) saamist.

3. Kristuse jälgedes käimine, Tema eeskuju järgimine tähendab valmisolekut kõigeks selleks, mida koges Kristus. Tema tee on risti- ja kannatuste tee – just seda on kutsutud ja kohustatud käima kõik, kes tahavad Talle järgneda. See tähendab lisaks lahtiütlemisele patust ka valmisolekut süütult kannatada, loobudes oma õiguse taotlemisest, kurjale kurjaga, sõimule sõimuga, ähvardustele ähvardustega ja löökidele löökidega vastamisest rääkimata. Ning seda mitte üksnes (ega eeskätt) iseenda pärast, vaid – ka selles Kristuse eeskuju järgides – teiste eest. Kristus on meie karjane ja meie Tema lambad, kes on taas Tema poole pöördunud ja Tema ümber kogutud. Kristuse karja hulka kuulumise lahutamatu osa on ka Tema kaaskarjasena oma «kaaslammaste» eest hoolitsemine.